

Sirota Barica.

(Poslovenil J. S—a.)

Gospodinja Kosana je uže dalje bolehala ter s trudom gospodínjila, a vendar se je še mučila, kolikor je mogla. Okrevala najbolj zato nij, ker nij imela čistega zraka in zd ave krepke hrane.

Nje mož, Andrej Sodín, bil je težák, mazáč in postopač, kakoršnih je po večjih mestih mnogo. Delo ga je malokedaj veselilo, in če je eno dvajsetico zaslužil, bil je za dve žéjen, ter žeje si nij mogel ugasiti, dokler nij zadnji cvének po goltu splaval.

Kosana in Andrej sta imela sina Ivanka, in tudi neka tuja sirota je bivala z njimi v ubožnej koči.

Bilo je začetkoma novembra meseca, a uže tako merzlo, da je les pokal. Zaslužiti se nič nij dalo, in ubožci po predmestjih so živéli največ ob darovih iz samostanov in dobrodejnih družeb. Dremljóč je sedel Andrej pri merzlej peči; žena mu je kerpala suknjo, a sin je gledal ter poskušal čitati na veliko knjigo.

Ura na steni je kazala tri po polu dné. Andrej se predrami, zazeha in s hripavim glasom vpraša: „Imaš li kaj jedí, Kosana?“ „Jedí?“ reče Kosana. „Anti si o polu dne juho sam posrebal, ne gledeč, bodemo li mi še kaj jedli ali ne.“ „Mislil sem, da ste vi svoje uže snedli.“ „Ali ne veš, da vsak dan samo po enkrat smem poslati po juho?“ Krajcarja v hiži tudi nij, da bi je kupila.“

„Res, nikder nij zaslužka,“ zamermrá mož, ter spet zadremlje.

„Meni do sebe nič nij,“ velí žena bolj sama soboj, „in dolgo uže ne bodem na svetu; kaj bi li počela tukaj? V tem življenji nemam nič veselja; po vse dni nič jesti, a delati kakor sužnja, da-si od slabosti jedva (komaj) glavo po konci deržim.“

„Mati, vse bode bolje,“ spregovori sin; „tudi meni je tako življenje odurno, in —“

„In vidva si poiščeta boljšega,“ seže mu oče v besedo. „Nu, meni jako ustrežeta; drago mi bode, če se vaju takój iznebim.“

„Zakaj tako govoriš?“ žena mirno reče. „Uže štirinajst dnij nama nijsi ni krajcarja pridobil; kar zaslužiš, zapiješ, in kar ti v roke pride, prodaš ter po gerlu poženeš.“

„Ne jézi me, Kosána!“

„Oče, ne hudujte se,“ mirí ga sin; „vi me poprej nijste razuméli. Hotel sem reči, da bode po sedaj vse bolje, ker začnem tudi jaz delati.“

„Delati?“ poróga se mu oče; „tudi jaz delam, in vidiš, koliko morem zaslužiti.“

„A jaz se pojdem poštenega rokodelstva učít, oče.“

„Morebiti si kupiš kake gosli ali kaj tacega, ter bodeš prisédal ljudem po ulicah in terghih.“

„Tega ne mislim, nego priden rokodelec hočem biti in pošteno si kruh služiti.“

„A najprej treba, da mene poslušáš, Ivánko.“

„In da tudi pridno delam, kajti delo človeka plemeníti.“

„Ha, ha, ha! Kedo ti je to povedal?“

„Barica je v tej knjigi čitala. Kmalu bodem znal tudi jaz čitati.“

„Zato tedaj sediš po vse dni pri teh bukvah? Kosana, Ivanko bode morbiti še kak dohtar.“

„Samo če pijanec ne bode“, vzdahne Kosana.

Besen je skočil Sodín od peči in poprétil ženi z debelo pestjó. A naglo si je obladal jezo ter z navadnim glasom rekel: „Pázi, da mi dobodeš kaj jedí, ináče ti vse potárem in zdrobim.“

Uboga žena je bila vajena tacega ropota, zato se tega pretíla nij ustrašila. Zdajci se tiho odpró vrata in deklétce stopi v hižo.

Da-si Ivanku verstníca, bila je na videz vendar še dete; rasti jej ne dá ubošтво, žalost in terpljenje. Dekličina lica so bleda in sterhla; njé očí svedočijo, da je nekatera solza kanila iz njih. Vendar je bil ubozega otroka obraz ljubeznjiv; žalost in tuga sta mu vtisnili nekaj čudovitega ter črni mehki lasjé ob visocem čelu so to čarobnost še povikševali. Nje obleka je ubožna. Lehka jopica in ponošen robec je jedva branita ozébe ter iz skornov gleda slama na vseh vogléh.

Trepetaje od glada in mraza je prišla deklica v hižo in se najprej ozerla po Sodin, katerega bi si ne bila želéla v hiži. Bojazljivo je z roke déla pletérko, ter žalostno rekla: „Malo da nijsem ničesa prinesla; ljudje kosti in pepel sami zbirajo ter prodajejo; a kar po ulicah leži, tega je malo in z večíne primerzlo.“

„Lažeš!“ Andrej zaropotá na trepetajoče dekle. „Iskati nijsi hotela, ničeva potepenka, letala si po mestu in igrala se z drugimi otroki!“

„Ne, strijc! Kako bi se v takej zimi igrala? Jedla uže tudi nijsem nič od dávi.“

„Ahà, zato si zdaj domóv jest priletela! Pazi, da odideš ter se ne poverneš, predno ne nabereš polne pleterke.“

„Grem, strijc“ — zajoče dekle, „a dajte mi poprej“ —

„Kaj bi ti dal?“ zakriči Sodin.

„Ne mnogo; samo drobtínico kruha, ker sem jako lačna.“

„Kruha? Misliš li, da meni kruh tukaj za pečjo raste? Zakaj ne prosíš gredóč?“

„Prosjáčiti ne morem!“

„Pretežavno ti je, kaj? Ali je taka gospodičina prelepa, da bi prosila?“

„Prosjáčila še nijsem nikoli.“

„Zdaj začni! Pómni me, kar ti povem. Do zdaj sem te zastonj redil in skerbel zá-te —“

„Bog vam poverne —“

„Tega ne utegnem čakati. Še moreš pri nas ostati, z nami jesti, tudi ti po sedàj nij treba kostij in pepela pobirati, a da mi vsak dan prineseš po dvajsetíco, — slišíš, vsak dan!“

„Po dvajsetíco vsak dan!“ vzdahne dekle, „kde jo dobodem?“

„Tega bodi tebe skerb.“

„Strijc, jaz ne vem, kako bi na dan toliko príslužila; naši znanci so sami ubožni ljudje, a meni imovíti meščani dela ne dadé.“

„Dadé ali ne dadé! Kar sem rekel, to sem rekel.“

„Oče,“ tolaži sin, „zakaj zahtevate, kar ne more biti?“

„Móli, ti lenuh,“ nanj Sodín zarohní ter udari s pestjó ob mizo.

„Mirúj!“ poprosi mati; „ne delaj tacega hrupa; sosedje bodo mislili, da si zopet pijan.“

„Sosedje naj vrabec vzame!“ zakriči Sodín, kar dlje tem serditejši; „tu sem jaz gospodar, in kakor jaz rečem, tako bodi! Od denes da mi prinese vsak dan po dvajsetico, ináče pojde skozi vrata.“

„Oh, ne bodite tako neusmiljeni meni ubogej siroti. Pogledite, roki sta mi uže premerli od mraza, perstje so terdi in otekli, ker berskam ves dan po snegu, in lačna sem, da jedva sôpem. Ne podite me iz hiže.“

In trepetajóč je ozebli ročici povzdignila ter prosila milosti.

„Idi!“ on spet zakriči, „idi ven, ter nikoli se mi ne prikaži brez novcev! Prosijáči, kradi ali — —“

„Strije! nemate li človeškega serca? Ali nijste oče?“

„Kaj? tudi protivila se mi bodeš? Pojdi, ali — —“

In z grozečo povzdigneno roko hoče mahnoti ubogo siroto; a Ivanko, hiter kakor misel, skoči mej njíju ter prestréze očetin udarec, rekoč: „tepsti je ne smete.“

V tej jezi zgrabi Andrej sinú ter ga verže ob tla, da je malo ne dušo izpustil. Kosana mu skoči na pomoč, a Barica preplašena pobegne iz hiže.

Ostavimo razdraženega divjaka njegovej besnosti, v katerej je po navadi terl in lomil, kar mu je prišlo v roko.

Sosedje so bili tega navajeni, zato ga nijso poslušali.

Ko je vse polomil, vzel je pleterko, katero je bila Barica ostávila, ter šel z njo v bližnjo tabakárnico, kder je vse prodal za male novce in zapil na žgánji.

II.

Barica nij bila v tacem uboštvu rojena, v kakoršnem je zdaj živila. Nje roditelja sta bila izmej imovítejših meščanov.

Oče, Martin Sirek, priden stolár, bil je v Terstu v tovarištvo stopil z Jurijem Terčkom. Oba sta bila dobra delavca, in ker sta po vsem mestu lepó slovéla, dobivala sta toliko posla, da poleg vse delavnosti nijsta mogla vsega po redu zverševati. Noč in dan sta delala. Rastoča imovina ju je še bolj priganjala delati in hraniti. Snovala sta uže čertež, kako bi postavila veliko tovarno stolarskega blaga. A po nesreči se ta čertež nij zveršil. Martin je res bil ves pošten mož; a jedne, malo ne vsem delavcem navadne, slabosti se nij mogel odtresti: svoje glávosti.

Necega dne Jurij in Martin začneta prepír, ki bi se bil hitro pomiril, da se je ta ali ón kolikaj udal. Ali oba sta hotela po svoje, in tako se je porodilo od prepíra sovraštvo, ki je do čista razrušilo njíju dozdanjo obertniško pogodbo. Ta in ón je potem izkušal ljudi, katerim sta poprej skupaj delala, nasprotniku odvernoti in sebi ohraniti; drug je družemu zapreke delal in nižjo ceno ponujal; naposled je eden izmej njíju bil prisiljen omagati. Ta osoda je zadela Martina. Bil je namreč oženjen, in trebalo je skerbeti za ženo in troje otrok; a Jurij je samóval. Verhu tega je bil Jurij mnogo derznejši, in zato se nij ognil ničesa, kar bi njegovemu prejšnjemu prijatelju utegnilo biti na kvaru. Ko mine leto dníj, bil je res Martin ves uničen.

Kar si je bil prihranil, vse so mu požerle vsakdanje potrebe; delo, ki ga je še dobil, bilo mu je malo ne na kvaro, ker nij smel dražje prodajati nego li Jurij. Tako je Martin oubožal. A za pomagачa delati v mestu, kder je bil poprej sam svoj, to se mu nij moglo hoteti. Jurij je vedel, kako mu je in kakšen človek je, ter da bi ga še malo razdražil, ponudi mu dela. To ga je krenilo, da je vse prodal, kar je še imel, ter odšel iz Tersta, da bi si drugde iskal kruha.

Obtorej se je Jurij hitro iznebil svojega nasprotnika in sebi dobro ime pripravil. Kmalu potem se je tudi poročil z bogato deklico, s katero je priženil mnogo novcev, ki je z njimi svoje obertstvo tako razširil, da mu je za leto dnij uže delalo do 40 delavcev. A po mestu se je vendar govorilo, da Jurij nij srečen ter da ga tare neka tajna žalost, od kar je njega poprejšnji prijatelj šel iz mesta.

Martin je odpotoval na Dunaj in tam k velicemu stolarskemu mojstru stopil v delo. Zasluzek je bil res majhen, a njegova pridna gospodinja je tako pazljivo vsak novce porabila, da so imeli, česar je bilo za silo treba, ter v snažnem prebivališču stanovali. Martinovi otroci so lepo rastle; Barica in Jarnej sta se šolala v bližnji šoli; a Štefan, še premajhen, bil je doma pri materi. Pet let je tako minolo. Necega jutra delavci nenadoma dobodo tovarno zaperto. Velike izgube so bile zadele mojstra in zato je pobegnil. Martin in obilo tovarišev z njim je bilo brez dela in brez nobenega zaslužka. Povsod je iskal dela, a nikder ga nij dobil, ker se jih je preveč oglašalo zanje. Živež se je tudi podražil in zato je Martin bil sè svojo družino zopet v največjem uboštvu. Barica in Jarnej sta bila prisiljena iz šole ostati. Deklica je stopila v 12. leto in hodila k švelji, kder je vsak teden zaslužila nekaj malega novcev; Jarnej je dobil delo z malo plačo pri kupci. Ali to nij bilo dovolj vsakdanjim potrebam; stanovanja uže niso mogli plačevati in zato jih je zapodil črez mesec dnij gospodar izpod strehe.

Martinu je zdaj bilo iskati manjšega stanovanja, kakoršno se je našlo samo v daljnih nesnažnih ulicah. Dve majheni, toliko da ne pod zemljo ležeči izbici na dvorišči poderte kočje sta bili potem njih prebivališče. Sosedovali so z njim sami surovi delavci najnižje verste, kakoršnih je dovolj v vsacem mestu ter se navadno zovó mestna derhal. Upal je, kadar delo dobode, preseliti se v lepše stanovanje. A dela nij dobil, in v tem je hud sovražnik prišel v mesto, zlobna kužna bolezen kolera.

Cele družine so odmerle za njó. Nепrestano so derdráli vozovi z merliči po praznih ulicah ter neprestano so nosili slabo zbite kerste (truge) v oddaljene mestne kraje, kder je kolera največ ljudij pobrala; kajti ubožni prebivalci ondukaj niso imeli čistega zraka in zdrave hrane.

Necega jutra izboli Martin, o poludne je bil uže mrtev, ter predno se je zmračilo, pridruži mu smert tudi ženo in oba sinova. Barica sama je ostala sirota, in sosedje niso znali, kaj bi od nje počeli. Nij imela ni sorodnikov ni prijateljev ni žive duše na vsem božjem svétu.

Andrej Sodin, ki je stanoval baš v tistem hramu, reče, da k sebi vzame siroto, ako ž njo dobode tudi pohištvo in kar je še ostalo po njenih roditeljih. To se je oznanilo oblastvu, ki je pregledalo Sodinovo stanovanje ter priterdilo v to ponudbo. Deklico so tolažili, naj bi se ne žalostila, ker je tako hitro našla ljudi, kateri bodo za njo skrbeli.

Barica je Sodina uže poznala; kajti često ga je videla, kako je pijan kolo-vrtil mimo njih vrat sam soboj mermraje, prepevaje ali preklinjaje. Vedno se ga je izogibala in bala. Da bi jo potolažili, zato so jej rekli, da bode po noči na deskah spala, a po dnevi da Andreja nikoli nij doma ter se ga jej nikakor nij treba nič bati.

S težkim srcem je Barica na to pristala. Kosana in Ivanko sta jej hitro omiléla. Ubogej ženi je pomagala, tolažila jo in ljubila, kakor svojo si mater, in Ivanku je tudi bila tako prijaznjíva, da jo je vselej slušal. Poprej je po vse dni tekal po ulicah, a zdaj je često vzel knjižico, ker v šolo nij hodil. Začela ga je Barica učiti čitanja in pisanja, kolikor je sama znala. Deček se je veselo učil in tudi hvaležen je bil o nauku. V pričo njega dekletu nihče nij smel nič žalega storiti; niti očetu se je nij bal zagovarjati.

Kakor sta bila Kosana in Ivanko prijaznjíva Barici, tako hudoben in surov je bil gospodar Andrej. Ko je pohištvo poprodal ter zapil, préko je gledal deklico in z nevoljo jej prirékal, da jo zastonj hrani. Od švelje, kder je poprej delala, uže nij dela dobivala, ker nij hotela imeti take sirote. Od tedaj je bila prisiljena, s pleterko po ulicah in smetiščih pobirati pepel, kosti in drugo sodergo, kakoršna se po mestih zbira in prodaje. Če je prinesla pleterko polno, vse dobro, a če ne, bilo je poslušati grenke besede.

Vendar tako neusmiljen Sodin poprej še nikoli nij bil, da bi jo bil hotel kar izpod strehe zapoditi, kakor je zdaj pretíl.

III.

Prestrašena je Barica bežala iz hiše. Tékar (še le) na ulici izza vóгла se je ozerla, ali je Sodin ne loví. Ker nikogar nij videla za soboj, minol je je strah, a čutila je tem bridkéje glad in zimo.

S to roko se je ob steno operla a óno položila na nemirno serce, kakor bi mu hotela naglo utripanje utéšiti, in premišljevala: kam? —

O tem vprašanji si nij odgovorila, nego šla brez namere proti vélikej ulici. Kakor je vse mirno in tiho bilo po stranskih ulicah, tako je tukaj vse živelo. Noč in dan se je terlo ljudj vsake verste, gosposkih in ubožnih. Zjutraj je šel delavec po svojem delu, zvečer se je vračal k družini, a po dnevi je mergolélo kupcev in prodajalcev od vseh stranj.

Ko je Barica prišla v to ulico, vzdramila se je iz otožnih mislij, kakor iz terdega spanja ter čudljivo gledala množino mimo gredočih ljudj in verste krasnih poslopij, iz katerih so tu ter tam uže lesketale svitle luči.

Bilo je na večer, mračlo se je, in po ulicah so svetilnice prižigali.

Kam? —

Kar v serce jo je zbodlo, ko se je spómnela sirota, da brez dvajsetice ne sme priti domóv. Bila je prisiljena ali na ulici pod milim nebom prenočiti, ali se izdati surovemu Sodinu. Kam bi šla po toliko novcev?

Kam? —

Prosjáčiti nij znala, in ako bi tudi poskusila prosěč stégniti ozeblo roko, ali je ne bi povsod osorno odvrčali?

Kradi! tako je rekel Sodin. „Rajša umerjem!“ misli si deklica.

V tej tugi je prišla do kerčme, iz katere je bučala vesela pesen. Dobro je slišala besede:

Brez skerbí — vsak živí,

Kdor vesel je, kakor mi.

Zdelo se je, da je mej petjem slišala zvenketanje kozarcev in hrup, kakor na plesu.

„Tukaj so veseli in srečni“, reče Barica, „a jaz sem lačna, žalostna in brez strehe. Ako bi li šla semkaj notri? Srečni ljudje bi mi z obraza videli žalost, da bi se me utegnili usmiliti in mi od svoje obilice kaj podariti — morebiti bi si izprosila dvajsetico. Jutri bode skerb bel dragi Bog, ki ne pozabi uboge sirote. Baš je hotela stopiti v pivnico — hram pregrehe in sramote — kar ugleda biriča, ter zbeži po ulici. Biriči so zelo serditi na prosjake, osobito zvečer.

Kam? —

Dete nij vedelo nikamor; a zima je bila kar dlje tem ostrejša in glad silnejši.

Bogato oblečena gospa je prišla po ulici, deklíčko voděč za roko. Obe sta v kožuhih naglo stopali, da ju ne bi zeblo.

„Morebiti je gospa usmiljenega serca“, misli Barica in gre nekaj stopinj bliže k njima; a gospa je naglo svojega otroka k sebi potegnila, kakor bi ga hotela obraniti, da se ga ne bi doteknolo nesrečno bitje, in pospešila je korake.

Sirota Barica, kaj ti je zdaj početi? Mahoma spreletí smeh nje blede otročje lice. „Tam najdem tolažbo in pokoj.“

In kar so jo mogle trudne noge nesti, tako je hitela k cerkvi; hotela je iti vánjo, a bila je zaklenena.

Trudna in s pobitim srcem se zguzi Barica pri vratih na tla. „O Bog, kdo se me usmili!“ tako vzdáhne ter nasloní glavo na zaperta vrata, sklene roki in tamkaj obleží brez zavestna. Kmalu jo prevlada trud. Mertvecu podobna je ondu ležala; samo zdaj ter zdaj so se ustnice genile, kakor bi kaj govorile. Srečen nasmeh je igral na bledem lici. Barici se je sanjalo ob očetu in materi, in bila je sè svojima bratoma v rajskem veselju. . . .

„Voz, hitro semkaj voz, da ne zmerzne!“ Tako je na biriča klical gospod, ki je našel Barico ter jo hotel sè soboj domov vzeti.

Bil je usmiljen, dobrotljiv gospod.

(Konec prihodnjič.)

Bog, vseh ljudij oče.

Solnce se je uže krilo za gorámi in pobiralo še samo poslednje žarke, da razgerne potem černo temó po vsej zemlji ter se tako zverší dan in trudno teló počine od težkega dela. Perotnina odhaja na gredí, ptice se v germovji skrivajo po vejah; vsaka stvar se po svoje spravlja k sladkemu počitku, da se jutri probudí zopet k novemu življenju in veselju. Pastirji in pastirice se pevajoč vračajo domóv, in ko vženó živinico v staje, potem gredó v vežo, kjer se skerbna mati suče, pripravljáje večerjo pridnej družini. Tam za vertom gre konj, delal je ves dan, zato mu je treba, da si počíje; za njim hlapec poka z bičem. Vse se vrača